

AŠENCHI TA KONCHEŠI

Toribio Alzaga

1914

Donostia
J. Barojaren Semeen Moldiztegian

IZKETA

(Iruditegiak aurkestatzen du eche bateko gela nagusiya. Atiak atzian ta aldamenetan. Zabalduak berak agintzen duten eran: mayak apainketaz ornituak, kadirak, alkiyak eta abar; bi alki chiki aurre-aldian.)

Estalgarria jasotzen danian agertuko da KONCHEŠI atzeko atian, kanpora deadarka.

KONCHEŠI. ;Ašenchi!

AŠENCHI. (*Barrendik.*) ;Koncheši! ;Banator!

KONCHEŠI. ;Amak utzi aldizu!

AŠENCHI. (*Sartuko da galtzarbian bordatzeko lanabesa dakarrela.*) Emen naiz
Koncheši.

KONCHEŠI. (*Laztanduaz eta musuka jateko zoriyan.*) ;Zer poša ematen dirazun!

AŠENCHI. Bai nire, panpoša, pošik nator zure gana.

KONCHEŠI. ;Zer esan dizu amak?

AŠENCHI. Etortzeko. ;Nola ez bada? ;Zein juango da andre PrudENCHI-ren
echera?

KONCHEŠI. Ura ez da andre PrudENCHI, andre itzontzi da.

AŠENCHI. Ez ta andre itzontzi-re. ¡Andre itzajariyo!

KONCHEŠI. Arrazoya dezu bai, ama alaben artian, ¡a zer iturriya!

AŠENCHI. Bai, bai, itza *partitu* zanian, an ziran bai.

KONCHEŠI. Echi artan egiten da, lan guchi ta itz asko.

AŠENCHI. Egia orainchen esan dezu. Baña guk gaur egingo degu emen, itz guchi ta lan asko.

KONCHEŠI. Ez da gaizki esana.

(*Mai gañian dagon bordatzeko lanabeza artuko du Koncheši-k, bi lagunak iširiko dira alki chikiyetan, bata bestiaren aldamenian, ta asiko dira lanian.*)

AŠENCHI. Izan ere, ¿echi artan uzten aldute lanian? ziri ta ziri *mundu* guziyen kalte marmarizoka.

KONCHEŠI. Orain konturatzen naizela an utziko nuben *rellenatzeko algodoya*. (*Mai gañian billaka.*)

AŠENCHI. Utzi zazu, nik emango dizut; etzuazela ara. (*Ematen diyo.*)

KONCHEŠI. Ez nuke nai. ¿Andre Prudenchiren kabu gabeko erretolikak aditzera?

AŠENCHI. Ori, *Bakallau-šalcha*-eneko andre Tomaša an ez badago.

KONCHEŠI. Egia: iñori beñere chanda ematen ez diyon atso berritzu ura an dagonian, zein ayen tartian egon.

AŠENCHI. ¡Andre zintzarri arren abotik atera ziranak atzo arratzaldian! Gogoratzen alzera zer esan zituben *Ešpain-me*-eneko Katalincho-ren gatik.

KONCHEŠI. Izan ere. ¿Eta *Shugur luše*-eneko Mikelacho-ren gatik?

AŠENCHI. Ortan arrasoi piškabat bazeukan.

KONCHEŠI. Bai, neska barbantzu arren arrokeriyak zer esana franko ematen dute.

AŠENCHI. ¿Nola ez? Sisa baño arruago iñun kabituz ezin dala...
(*Presaka, batak bestiari itza amaitzen lajatzan ez diola.*)

KONCHEŠI. Ichura gabeko pirpillin parpaz gorputz guziya lotuba...

AŠENCHI. Mototzian berriz tontor bat kanpantorria baño luziagua...

KONCHEŠI. Eta gero danak dakigu nola dabilozan echian...

AŠENCHI. Zorrak emen ta zorrak an...

KONCHEŠI. Zorrak baztar guzietan...

AŠENCHI. Barrenak utz...

KONCHEŠI. Eta kanpuan arro...

AŠENCHI. Oyek, eta *Mari-lišiba*-enekuak...

KONCHEŠI. Eta *Katalin-oker*-enekuak.
(*Biyak batian.*)

KONCHEŠI.	AŠENCHI.
Eta <i>Lukainkategi</i> -enekuak	Eta beste Arkakušu-enekuak
šušu mušu	šošo kabi
makarrosa pare	pantasirosa pare
ichusi puska	ichusi zatar
chimini-ko kia baño	chimua bera baño
beltzago-ko	kankarrogo-ko
kedar purtzill ayek.	neska zirtzill ayek.
¡A zer!...	¡A zer!...

KONCHEŠI. (*Zintzarri soinua entzuten da.*) ¡Ai! Dendatik deitzen dirate. Nuan, zer nai ote duben amak. Ichogon zazu, banator beriala. (*Juaten da.*)

AŠENCHI. Bai, bai, zuaz; bitartian jarraituko diyot lanari. (*Išil-aldi baten ondorian.*) Au bera re ez da kamutsa. (*Koncheši-ren gatik.*) Au re amaren alaba da bai. Ez dute biyak ere oliyorik biar mingaña dantzatzeko. Gezurra diruri nola diran jende batzubek: norbaitentzat gaizki esaten ari ez diranian ez dute onik. Aben echian geyago begiratzen zayo kanpoko lapikuari, su ondoko eltzari baño; ta ¿zer gertatzen da gero? barren guziyak kiškaliyak daukazkitela... eltze barrengua bezela.

KONCHEŠI. (*Sartubaz.*) Zure billa dira. Zera da, zereko zera...

AŠENCHI. (*Lana alki gañian laja eta alchiaz.*) ¿Egietan?

KONCHEŠI. Bai, zera: nola... *Urdai azpiko*... edo basarri ura...

AŠENCHI. A, bai: Burdin azpiko...

KONCHEŠI. Andre bat... kokotz aspiya bizarrez betia duben bat.

AŠENCHI. Ber, bera. Andre Mikela Antoni. Arren semia da bada, igandietan etortzen dan mutil koškor bat, *Lonbardino*...

KONCHEŠI. Bernardino izango da.

AŠENCHI. Ez dakit nik baño, Lonbardino deitzen diyote. Badu buru bat illargiya bera baño aundiyagua. Betia baldin badu a zer mauka gurasuentzat, ¡ja! ¡ja! (*Juaten da*.)

KONCHEŠI. (*Išil aldi chiki baten ondorian*.) Onek ere ez du guraize billa ausora juan biarrik. (*Ašenchi-ren gatik*.) Badaki, badaki. (*Iširi ta asten da lanian*.) Lan ortan aurrekuen oñ berekua da. Beti esan oi da orren ehekuen gatik, mingain charrekuak dirala, ta aurrera ere ala izateko ichurak dituzte. Ez dakit nik nola duten iñorentzat marmarizuan aitzeko griñ char ori. Eziñ eraman det nere aurrian besterentzat gaizki esatia. Orrengatik ez det juan nai andre Prudenchien-era, . abo-zabal eta mingaiñ-luše jende ayen tartera, ta... Ašenchi-k ere badu ayen antza piška bat.

AŠENCHI. (*Sartubaz*.) Echerako mandatu bat zuben. (*Iširi ta asten da lanian*.) Gauza bat esateko zenbat aldiz berriztu diran: «Ene matia etzaizu astuko e, amari esango diyozu matia e...», eta matia gora ta matia bera... aztu-re egin zait iya zer mandatu zuben.

KONCHEŠI. Baserritarrak ala dituzu.

AŠENCHI. Zer kirtenak diran.

KONCHEŠI. Ez chikiyak ere.

AŠENCHI. Asto tartian jayo, asto tartian bizi, ta...

KONCHEŠI. ¡¡Ai!! (*Jostorrazakin zulatuko du biatza ta karraši ikaragarri bat egingo du*.)

AŠENCHI. ¿Miñ artu al dezu?

KONCHEŠI. ¡Ai! ¡Ai! Orra zure berriketakin zer egin zaitan.

AŠENCHI. ¿Nere, berriketakin?

KONCHEŠI. Bai, išildu gabe ari zera mundu guziyentzat gaizki esaka ta...

AŠENCHI. ¿Ni? Zuben eheko kontubak dira oyek. Zubek zerate orlako gaizkiezaliak.

KONCHEŠI. ¡Lotsagabia! Gu ez baño zubek zerate. Erri guziya arrituba dago zuben mingain zitalakin.

AŠENCHI. (*Alchatubaz.*) ¡Likiškeriya! Mingaña ez baño ezpata pozoituba da zubek guztiyak aboko zuluana daukazutena.

KONCHEŠI. (*Alchatubaz, oso asarre.*) Zuaz emendik petral ori.

AŠENCHI. Aguro gero. Ez det nai orlako eche nazkagarriyan egon.

KONCHEŠI. ¡Zakarra kanpora!

AŠENCHI. Ta zakarrik aundiyena echian.

KONCHEŠI. Zuaz ortik purtzilla.

AŠENCHI. ¡Zirtzilla! (*Juaten da.*)

KONCHEŠI. (*Aurreratubaz.*) Gezurra diruri orlako mirabe mingain gaiztokua munduban sortzia.

AŠENCHI. (*Atietan berriro agertubaz.*) ¿Zein da, zein: itzontzi ta itzajariyo?
(*Juaten da.*)

KONCHEŠI. (*Lasterka atera jua ta deadarka.*) ¡¡Ašenchi!!

AŠENCHI. (*Barrendik ojuka.*) ¡¡Koncheši!!

(AMAITU DA)